

Suggesties, aanpassingen, materialen en sites bij de zaakvakken voor:

- **groep 5**
- **groep 6**
- **groep 7**
- **groep 8**

1. **Overweging vooraf.**
2. **Opzet van een werkstuk.**
3. **Materialenoverzicht m.b.t. de zaakvakken op de basisschool.**
 - De mini-informatiereeks.
 - Casettebandjes "Zet 'm op".
 - De praatboekenserie.
 - De Kijkdoosserie.
 - Leskisten dienst AB Flexinos.
 - Methode: spel/drama, beeldende vorming, muziek, taal.
 - Methode: Piramide.
 - Cédicu.
 - Overzicht geschikte sites.
 - Het van Dale beeldwoordenboek.
4. **Leerlijn zaakvakken groep 5.**
 - Geschiedenis.
 - Aardrijkskunde.
 - Biologie.
5. **Leerlijn zaakvakken groep 6.**
 - Geschiedenis.
 - Aardrijkskunde.
 - Biologie.
6. **Leerlijn zaakvakken groep 7.**
 - Geschiedenis.
 - Aardrijkskunde.
 - Biologie.
7. **Leerlijn zaakvakken groep 8.**
 - Aardrijkskunde.
 - Biologie.

Algemene lesopzet zaakvakken voor kinderen met een verstandelijke beperking binnen het reguliere onderwijs.

1. Overweging vooraf.

Uitgangspunten.

- We gaan ervan uit dat de leerling met een verstandelijke beperking zo gewoon mogelijk meedoet met de klassikale activiteiten rondom de zaakvakken. Het zal vaak voorkomen dat deze leerling een individueel programma volgt. De afwisseling van klassikaal en individueel lesaanbod zal afhankelijk zijn van de ontwikkelingsmogelijkheden van deze leerling.
- Het zou goed zijn als ieder kind zijn eigen zaakvakkenmap heeft waarin de volgende onderdelen zitten:
 - Originele kaft van het originele werkboekje als voorblad.
 - Werkbladen per les die zijn aangepast op het lees-werkniveau van het kind. Ook kopieën uit het werkboek van de klas.
 - Lijst van materialen/spelletjes die kunnen worden gedaan met een kleine groep kinderen, als verwerkingsmateriaal.
 - Werkstukken die de kinderen op de computer en d.m.v. knippen en plakken maken. (tips ik maak een werkstuk).
- De leerling zal hierbij meer concreet en associatief dan abstract en inzichtelijk leergedrag vertonen. Het leeraanbod zal dus aan dit gegeven moeten worden aangepast.
- Als er een onderwerp behandeld gaat worden dat te moeilijk is voor deze leerling overweeg dan de mogelijkheid van een aanpassing, een alternatief of een herhaling van een onderwerp waarbij de leerling zich vroeger erg betrokken voelde.

De introductie.

De introductie van een nieuw onderwerp gebeurt veelal groepsgericht. De leerkracht ziet aan de reactie van deze leerling op welke punten dit onderwerp aanspreekt. Daarna wordt er een aangepast leeraanbod vastgesteld, bijvoorbeeld door enkele kernwoorden te kiezen waarop de aandacht voor deze leerling zal worden gevestigd.

Verzamelen van informatie.

Ga op zoek naar bijpassende materialen, zowel op afbeeldingen als in natura: een opgezette vogel, een globe, eskimokleding, kappersspullen, etc. Bij dit zoeken kan de hulp worden ingeroepen van de ouders of de medeleerlingen. Verzamel ook boeken over het onderwerp. Laat een klasgenoot of ouder de tekst inspreken op een cassettebandje/cd, zodat deze leerling al luisterlezend de inhoud in zich op kan nemen (herhalen!). Als er gebruik gemaakt wordt van videobanden/dvd's, geef dan een kopie mee naar huis, of biedt deze leerling de mogelijkheid de opnamen op school vaker te bekijken.

Verwerking.

Meestal zal deze leerling de leerstof anders verwerken dan de klasgenoten.

Enkele suggesties:

- Een eigen werkstuk maken met behulp van plaatjes, kopieën, tekeningen of nageschreven korte teksten. (zie format "les/werkstuk maken")
- Een toontafel inrichten met spullen, die met het onderwerp te maken hebben.
- Een "spreekbeurt" voorbereiden, waarbij verteld wordt over materiaal, dat bij het onderwerp is gevonden. (zie format "Ik maak een spreekbeurt")
- Een collage maken van de verzamelde plaatjes.
- Laat bij toerbeurt een van de andere leerlingen helpen; het werkstuk is dan van de twee leerlingen samen.

Toetsing.

Zorg ervoor, dat ook deze leerling wordt getoetst en huiswerk mee krijgt, net als de andere leerlingen. Dat huiswerk kan bestaan uit het bekijken van een videoband/dvd, het beluisteren van een cd, het leren van topografie. Probeer bij het toetsen van de kennis bij deze leerling zoveel mogelijk aan te sluiten bij de wijze waarop de andere leerlingen worden getoetst.

Beoordeling.

Geef een beoordeling waarbij deze leerling niet met anderen, maar met zichzelf wordt vergeleken. Geef aan wat de leerling heeft opgestoken van het onderwerp dat aan de orde was. Blijf daarbij wel zo dicht mogelijk bij het notatiesysteem dat ook voor de andere leerlingen wordt gebruikt. Door er bijvoorbeeld een korte opmerking aan toe te voegen, verduidelijk je de beoordeling.

Suggesties :

- Stel enkele (vereenvoudigde) vragen mondeling, die de groep schriftelijk moet beantwoorden.
- Pas concreet taalgebruik toe, b.v. : “Tekenen....” , “Kleur....”, Omcirkel, Maak een keuze..... Bijvoorbeeld bij geschiedenis: de opdracht “Kleur het kasteel” is gemakkelijker dan de vraag “Hoe heet dit gebouw?”.
- Laat een multiplechoicetest van tevoren oefenen (met de leerlingbegeleider) en/of vergemakkelijk deze vragen door slechts te laten kiezen uit twee ver uit elkaar liggende mogelijkheden.

Aandachtspunten bij het formuleren van vragen aan de leerling.

Herkenningsvragen zijn gemakkelijker dan weetvragen.

De vraag “Is prinses Maxima de vrouw van prins Willem-Alexander?” is gemakkelijker dan de vraag “Hoe heet de vrouw van prins Willem-Alexander?”.

Weetvragen zijn gemakkelijker dan inzichtvragen.

De vraag “Hoe heet het pak van een ridder?” is gemakkelijker dan de vraag “Waarom draagt een ridder een harnas?”.

Aangeven wat goed/positief is, is gemakkelijker dan aangeven wat verkeerd/negatief is.

De opdracht “Zet een kring om het goede antwoord: fruit is gezond. Ja/nee” is gemakkelijker dan de opdracht “Streep het foute antwoord door: fruit is gezond. Ja/nee”. Bij een tekening met levensmiddelen is de opdracht “Kleur al het eten dat gezond is ” gemakkelijker dan de opdracht “Kleur of streep door wat ongezond is”.

Vragen die een ontkenning bevatten zijn vaak te moeilijk.

Vragen als “Is een aster dan geen dier?” of “Is het hier niet toegestaan om over te steken?” zijn voor de meeste leerlingen te ingewikkeld.

Opzet mogelijke aanpassingen zaakvakken.

Een lesopzet kan er als volgt uitzien:

1. Woordspin:

- De leerling maakt op een groot vel papier of op het bord een woordspin. Het onderwerp staat in het midden. Samen met de begeleidster worden rond het onderwerp relevante woorden erbij geschreven. Op deze manier wordt voorkennis geactiveerd. Ook kan naar een kort verhaaltje worden geluisterd, indien mogelijk wordt het verhaaltje zelf gelezen. Daarna kunnen de belangrijkste woorden eruit gehaald worden b.v. de kernwoorden achterin de kijkdoosserie.

2. Wat heb ik of wat hebben anderen meegenomen?

- Iedere keer als de les eindigt krijgt de leerling een huiswerkopdracht mee om spullen/beeldmateriaal te verzamelen die over het volgende onderwerp gaan.
- De spullen die verzameld zijn worden benoemd en genoteerd in de map.
- Er kunnen eventueel woordkaartjes gemaakt worden die de rest van de week als lees oefening met de bijbehorende materialen in een mand/bak kunnen worden bewaard en gebruikt in de groep.

3. Spelender...wijs:

- Spelletjes/ontwikkelingsmaterialen (schubi/Nienhuis materiaal) om in tweetallen of met een groep te doen.
- Meerkeuzevragen, hoorspelen,
- tijdschrift zet 'm op.

4. Knippen/plakken/tekenen:

- Zoeken en sorteren van beeldmateriaal uit tijdschriften, reclamefolders;
- deze rubriceren (b.v. de schijf van vier; knip drie plaatjes uit en plak ze in de goede schijf in je werkmap)

5. Kijk eens om je heen:

- Ervaren van het onderwerp in de ruimte om je heen zowel binnen als buiten.
- Als de tijd dit toelaat kun je met de kinderen op pad gaan, b.v. de weg van school naar huis (plattegrond maken).

6. Suggesties voor ouders/verzorgers en huiswerk:

Ouders kunnen met de kinderen bijv.:

- materialen verzamelen; verpakkingen, beeldmateriaal uit krant, tijdschrift, reclamefolders
- lezen over het onderwerp boeken uit de bibliotheek (Kijkdoos serie, info junior)
- op reis met het openbaar vervoer en aanleren hoe dat gaat & attent maken op pictogrammen tijdens het reizen met de trein etc.
- aanleren hoe je boodschappen doet bijv boodschappenlijst met makkelijke woorden/ picto's.
- samen koken/ bakken en zelf laten doen (er is een kookboek in kleine stapjes bij de AB-Flexinos)
- naar een museum
- naar de zee, bos, winkel, boerderij, dierentuin etc. leren op locatie ervaren wat er in je omgeving te zien/ te doen is

Voorbeeld opzet aangepast lesboekje.

(Kaft: kopieën van afbeeldingen uit het originele boek/werkboekje kinderen kunnen ook zelf een kaft maken)

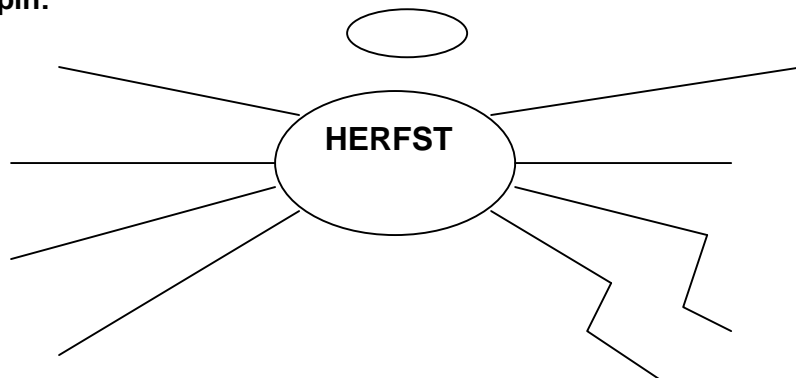
Herfst

zaden op reis, bang voor spinnen, het weer

Werkboek van:

1. Woordspinn:

2. Wat heb ik meegenomen?:

3. Spelender...wijs:

4. Knip, plak of teken:

5. Kijk eens om je heen:

Hier zijn we vandaag geweest:

6. Wat kan ik thuis doen?

- uitstapjes:
- lezen:
- zoeken
- maken

Zoeken voor de volgende keer:

Kijk bij de volgende sites:

- www.meester.sipke.nl
- www.spelletjesplein.nl
- www.juf2juf.nl
- www.kennisnet.nl
- www.meestermichael.nl

Kijk ook bij: <http://beeldbank.schooltv.nl/index.jsp>

Alle vakken voor primair onderwijs groep 1 tot en met VO klas 6.

www.spelletjesplein.nl

Deze site biedt een overzicht van online spelletjes met (meestal) een educatief element. De spelletjes staan gerangschikt op vakgebied of onderwerp. Bij elk spelletje staat een beknopte speluitleg. Deze speluitleg kan ook voorgelezen worden. De site kan daardoor ook gebruikt worden door kinderen met leesproblemen.

www.jeugdbieb.nl

de jeugdbieb is een digitale bibliotheek speciaal voor kinderen. Het is erg handig om informatie op te zoeken bij het voorbereiden op een spreekbeurt of eht maken van een werkstuk. De verschillende rubrieken als: aarde en heelal, eten en drinken, kunst en muziek etc. linken naar links van subonderwerpen. www.jeugdbieb.nl dient zich aan als een veilige omgeving waarin kinderen niet geconfronteerd kunnen worden met sites die ongewenste plaatjes laten zien.

www.nieuwsbegrip.nl

Hoe krijgen leerlingen weer plezier in begrijpend lezen? Met Nieuwsbegrip! Inmiddels werken ruim tweeduizend scholen aan betere resultaten met deze vernieuwende aanpak.

Wat is Nieuwsbegrip?

- aansprekende teksten en opdrachten aan de hand van de actualiteit
- vier niveaus (basisonderwijs en voortgezet onderwijs)
- vijf leesstrategieën
- aanvullend te gebruiken óf als complete aanpak
- gebruikers mailen suggesties voor het onderwerp van de week
- meer plezier in begrijpend lezen!

Nieuwsbegrip als complete aanpak werkt aan de kerndoelen voor begrijpend lezen van de inspectie. U kunt het ook aanvullend gebruiken naast uw huidige methode.

Veel leerkrachten en docenten willen méér tijd besteden aan begrijpend lezen en bovendien op een aantrekkelijke manier hun leerlingen op het beoogde niveau brengen. Dat kan met Nieuwsbegrip, want Nieuwsbegrip stimuleert het leesbegrip van uw leerlingen op een leuke, aansprekende manier. De Nieuwsbegrip-redactie schrijft iedere week teksten en opdrachten aan de hand van de actualiteit. Bovendien besteedt u met Nieuwsbegrip structureel aandacht aan lees- en woordenschatstrategieën.

Doelgroep:

Nieuwsbegrip is bedoeld voor groep 4 t/m 8 van het basisonderwijs, én voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Werkwijze:

Nieuwsbegrip is beschikbaar als aanvullend materiaal én als complete aanpak. U beslist zelf wat u wilt.

Aanvullend op uw eigen methode:

Nieuwsbegrip als aanvulling is bedoeld om de leertijd voor begrijpend lezen op een motiverende manier uit te breiden en moet vergezeld gaan van aanvullende materialen.

Binnen Nieuwsbegrip wordt structureel maar één type tekst aangeboden, namelijk de informatieve tekst over een actueel onderwerp (in de stijl van een nieuwsbericht of achtergrondartikel).

Complete aanpak:

Hiermee werkt u aan alle kerndoelen voor begrijpend lezen. U kunt een extra licentie afsluiten voor de website van Nieuwsbegrip XL, www.nieuwsbegripxl.nl. Op deze website voor leerlingen komen andere tekstsoorten zoals reclame, betoog, fictief verhaal, e.d. aan bod. Er is aandacht voor woordenschat en er zijn functionele schrijfp opdrachten. Bovendien krijgt u strategielessen, die gedurende het schooljaar flexibel inzetbaar zijn.

Filmpjes KlasseTV

KlasseTV maakt iedere week beeldmateriaal bij het onderwerp van Nieuwsbegrip. Hiermee ondersteunt u de teksten en oefent u met begrijpend luisteren. Tijdens uw proefmaand krijgt u ook gratis toegang tot deze motiverende filmpjes. U kunt een licentie afsluiten waarmee u een jaar lang toegang krijgt tot het beeldmateriaal. Dit dus een extra aanvulling op uw Nieuwsbegriplicentie.*

Is Nieuwsbegrip een complete lesmethode?

Nieuwsbegrip is beschikbaar als aanvullende en als complete aanpak. U beslist zelf wat u wilt. Nieuwsbegrip als aanvulling op uw eigen methode is bedoeld om de leertijd voor begrijpend lezen op een motiverende manier uit te breiden. Binnen Nieuwsbegrip wordt structureel maar één type tekst aangeboden, namelijk de informatieve tekst over een actueel onderwerp (in de stijl van een nieuwsbericht of achtergrondartikel). Deze opzet moet vergezeld gaan van aanvullende materialen of programma's op het gebied van bijvoorbeeld fictie-onderwijs en de omgang met overtuigende teksten en moet niet leiden tot minder uren leesonderwijs. Ook kunt u Nieuwsbegrip als complete aanpak inzetten: Nieuwsbegrip XL. Hiermee werkt u aan alle kerndoelen voor begrijpend lezen. U kunt een extra licentie afsluiten op Nieuwsbegrip XL die aansluit op de werkwijze van Nieuwsbegrip en waarin de verschillende tekstsoorten (zoals: reclame, betoog, fictief verhaal, etc.) wel aan bod komen. Wat is Nieuwsbegrip XL? Met Nieuwsbegrip XL kunt u Nieuwsbegrip als complete aanpak inzetten in uw klas. Nieuwsbegrip XL is opgezet als een motiverende en leerzame website voor leerlingen. Hier kunnen ze oefenen met verschillende tekstsoorten, woordenschat en maken ze functionele schrijfoefeningen. Met het aanbod op deze leerlingensite, in combinatie met de huidige website, kunnen scholen dan met Nieuwsbegrip werken aan alle kerndoelen van begrijpend lezen.

Hoe kunnen mijn leerlingen werken met Nieuwsbegrip XL?

Leerlingen oefenen op www.nieuwsbegripxl.nl op verschillende manieren met begrijpend lezen. Binnen de omgeving van een virtuele uitgeverij stellen de leerlingen met de klas hun eigen magazine samen. Zij putten daarbij inspiratie uit de onderwerpen van Nieuwsbegrip, gaan op zoek naar nieuws, geven hun mening over een onderwerp, maken een verslagje enzovoort. Om het einddoel, het vullen van het magazine, te bereiken maken de leerlingen lessen waarin ze met verschillende tekstsoorten oefenen en doen ze oefeningen met woordenschat. De lessen met andere tekstsoorten nemen ongeveer 45 minuten in beslag, de woordenschatoefeningen 30-45 minuten. Om uw leerlingen toegang te geven tot Nieuwsbegrip XL kunt u zelf leerlingaccounts aanmaken op www.nieuwsbegripxl.nl/docenten.

www.hetkleineloo.nl

Via deze site zijn lesmaterialen te downloaden over land/ en tuinbouw. Voor alle klassen van de basisschool zijn lessen over b.v. groenteteelt, veehouderij en boomkwekerij beschikbaar. In het lespakket komen aspecten van de vakken taal, aardrijkskunde, geschiedenis, techniek, milieu, natuur, tekenen en handvaardigheid aan bod.

TIP:**Leskisten.**

Maak gebruik van de leskisten ontwikkeld door de dienst AB Sint Liduinaschool.

De volgende kisten zijn beschikbaar:

Dieren.	Tellen, vormen, kleur.	Beroepen	Wonen.
De seizoenen: lente en zomer.	De seizoenen: herfst en winter.	Kleding.	De boerderij.
Ons huis.	Aan tafel.	De school.	De tuin, fruit, bomen, bloemen, planten.

TIP:**Spel/drama, beeldende vorming, muziek, taal.**

Kijk voor suggesties bij de thema's voor de onderdelen spel/drama, beeldende vorming en muziek bij: Onderwijsleermiddelen zml. Besteladres: SLO, afdeling verkoop. 053 – 4848 305.

Internet: <http://catalogus.slo.nl> e-mail : verkoop@slo.nl

ISBN 90 329 2154 1

- Het activiteitenboek van 4 – 8 jarigen.
- Het knieboek 4 – 8 jarigen.
- Themaboek, verhalenboek, activiteitenboek 4 – 8 jarigen.
- Het activiteitenboek van 8 – 12 jarigen, handleiding, verhalenboek, themaboek 8 – 12 jarigen.
- Taallessen voor 4 – 8 jarigen behorend bij de themakernen 1 t/m 11.
- Taallessen voor 8 – 12 jarigen behorend bij de themakernen 1 t/12.
- CD.'s Met overzichtsplaten en liedjes.

Het activiteitenboek van 4 – 8 jarigen.**Themakaternen:**

1. Mijn lijf.	2. Mijn familie.	3. Mijn huis.	4. Mijn dorp/stad.
5. Het verkeer.	6. Op school.	7. Dieren.	8. Planten.
9. Vrije tijd.	10. Naar de winkel.	11. Het jaar door.	

Het activiteitenboek van 8 – 12 jarigen.**Themakaternen:**

1. Mijn lijf.	2. Mijn familie.	3. Mijn huis.	4. Mijn dorp/stad.
5. Het verkeer.	6. Op school.	7. Dieren.	8. Planten.
9. Vrije tijd.	10. Naar de winkel.	11. Het jaar door.	12. Werken.

Piramide, Citogroep, primair onderwijs.

Het Van Dale Beeldwoordenboek.

Hoe ziet het binnenste van een space shuttle er uit? Waar zit de huid? Wat zijn knolgroenten? Heeft een kameel èèn of twee bulten? Een antwoord op deze en op duizenden andere vragen is te vinden in het Van Dale Beeldwoordenboek. Het boek bevat meer dan tweeduizend kleurrijke illustraties en is bedoeld voor kinderen van 9 tot 15 jaar. Achterliggende reden voor het boek is het feit dat een beeld soms meer zegt dan duizend woorden. Door de combinatie van woord en beeld begrijpen kinderen sneller de betekenis. Het boek kost € 24,95

De KIJKDOOSSERIE.

De dienst ambulante begeleiding Flexinos heeft bij de volgende boeken uit de Kijkdoosserie luistercd's en vragen samengesteld.

Nr. 72: Ongelukjes.	Nr. 75: Ziek zijn.	Nr. 81: De veerboot	Nr. 82: De appel.
Nr. 83: De wesp.	Nr. 84: De kapper.	Nr. 86: Het schaap.	Nr. 87: Muziek.
Nr. 88: Met de bus.	Nr. 89: De speeltuin.	Nr. 90: De bakker.	Nr. 91: De kip.
Nr. 92: De fiets.	Nr. 93: De dierentuin.	Nr. 94: Op vakantie.	Nr. 95: De aardbei.

Groep 5.

Geschiedenis (wijzer door de tijd)

Tips i.v.m. museumbezoek:

- Speelgoed museum "Op Stelten" in Oosterhout. Dat sluit prima aan bij de les over ouders die ook kind zijn geweest en ook met speelgoed gespeeld hebben.
- Het museum in Etten-Leur is heel geschikt. Dat sluit mooi aan bij de les over grootouders en alles wat er in de tijd dat zij kind waren aan de orde was.
- Het Breda's museum.

Hfdst 2 Je eigen tijd.

- Begin van een leven.
- Het dagboek.
- Van 0 tot 9.

Hfdst 3 Andere tijden.

- Ouders waren kinderen.
- Oma en opa.
- Andere tijden, andere dingen.

Suggestie:

Project familie Projectboek 'Familie' Liduinaschool. Dit projectboek bevat mede door de suggesties, werkbladen en de opgenomen boekenlijst een project dat niet in de tijdspanne van drie weken behandeld zou moeten worden, maar tijdens een langere periode gebruikt kan worden.

Hfdst 4 Een kijkje in de tijd.

- Help, de rok gaat omhoog!
- Jeroen en Maaïke.
- Huizen.

Hfdst 5 De school heeft ook geschiedenis.

- Er is veel veranderd.
- Naar school met paard en wagen.
- Les in een schuur.

Hfdst 6 Een stad met nieuwe en oude huizen.

- Klein en donker.
- Anna gaat werken.
- Stadsmuren en poortwachters.

Hfdst 7 Een sterk kasteel.

- Een sterk kasteel.
- Floris wordt ridder.
- Naar het kasteel.

Boeken met achtergrondinformatie:

- Burchten, kastelen en landhuizen
- Versluys basisinformatie.
- Castles, a guide for young people.
- Middeleeuwen, ooggetuigen. Van Holkema & Warendorf
- Kostuums, ooggetuigen. Kijk op de geschiedenis van de kleding en de mode. Foto's van oorspronkelijke kledingstukken, accessoires en sieraden. Van Holkema & Warendorf. ISBN 90 269 1307 9

Geschiede sites:

- Vragen over de middeleeuwen: www.dit.is/geschiedenis
- www.kennisnet.nl Bezoek de middeleeuwen. Bekijk het leven in de middeleeuwen. Ridders en kastelen. Informatie over kruistochten, muzikanten en straffen.

Boeken, te gebruiken bij verwerking.

- The illuminated alphabet.
- Stained glass windows coloring book.

Hfdst 8 Op weg.

- Wat een verkeer.
- Van Groningen naar Amsterdam.
- Op weg door de tijd.

Suggestie:

Kijkdoos nummer 88 Met de bus.

Hfdst 9 Het laatste nieuws.

- Vertel het nieuws.
- Nieuws als een spannend verhaal.
- Een brief voor jou alleen.

Zaakvakken groep 5.**Aardrijkskunde (wijzer door de wereld)****Hfdst 2 Bekijk het anders.**

- Een kaart van de klas.
- De school getekend.
- Hoe hoger, hoe kleiner.

Hfdst 3 De stad door.

- Winkelen in Deventer.
- Wonen en werken in Deventer.
- Amsterdam, stad aan het water.

Suggesties bij hoofdstuk 2 en 3.

- Reader ruimtelijke oriëntatie Liduinaschool. Ook aan de hand van deze reader is het mogelijk een langduriger traject op te stellen voor Deen. In de reader zijn suggesties rondom bouwen, bouwen naar voorbeelden e.d. opgenomen, waarop later bij een meer abstracte benadering van de plattegrond naar teruggegrepen kan worden.
- Suggesties aanleren plattegrond.

Hfdst 4 Brood, melk en jam.

- Op de boerderij.
- Vers van het land.
- Gaat de school dicht?

Hfdst 5 Fabrieken en kantoren.

- Van koe tot kaas.
- Een dienst verlenen.
- Wat een afval!

Hfdst 6 Kleuren en tekens (legenda).

- Kiezen met de kaart.
- Waar is ons huis?
- In de duinen.

Hfdst 7 Waterland.

- Water voor iedereen.
- Nieuw land.
- Wees wijs met water.

www.watereducatie.nl

Een stijgende zeespiegel, extreme weerperiodes en een toenemende vervuiling: meer dan ooit is goed watermanagement van belang. Om kinderen goed te informeren over dit onderwerp is de site www.watereducatie.nl opgericht. Hier kan snel worden gezocht in het lesaanbod van alle lespakketten over water. Alle facetten over het onderwerp 'water' komen aan bod zoals veiligheid, drinkwater en visserij.

Hfdst 8 Laag en vlak.

- Overal anders...
- De strijd tegen het water.
- Van hoog naar laag.

Hfdst 9 Regel de ruimte.

- Een dierentuin, maar waar?
- De dierentuin.
- De eerste bezoeker.

Suggestie: Kijkdoos nummer 93 de dierentuin.

Zaakvakken groep 5.

Biologie (wijzer door de natuur)

TIP:

Bekijk de verwerkingsbladen die ontworpen zijn bij de biologiemethode 'Leefwereld'. De werkbladen zitten in de map "zaakvakken" orthotheek Flexinos.

Hfdst 2 Kleine beestjes.

- Allemaal kleintjes.
- Onder een omgevallen boom.
- Zes poten en vier vleugels.
- Lastig of nuttig.

Suggesties:

- De Kijkdoos nummer 61 De regenworm.
- De Kijkdoos nummer 77 Vlinders.
- De Kijkdoos nummer 79 Hoofdluis.
- De Kijkdoos nummer 96 de slak, met verwerkingsbladen en CD met tekst.

De Kijkdoosserie bevat per twee bladzijden steeds teksten op 2 AVI-niveaus. Het kind zal de eerste tekst kunnen lezen, de tweede tekst kan voorgelezen worden. Bij het boekje van de slak zit een voorbeeld van een verwerkingsblad. De andere Kijkdoosboekjes kunnen naar dit voorbeeld ook van een verwerkingsblad worden voorzien. Het uitgangspunt daarbij is altijd dat de foto of de illustratie de aanleiding voor de vraag bij die bladzijde vormt. Het antwoord zal bewust vaak letterlijk terug te vinden zijn.

- Mini-informatie Plus nummer 53 Enge beestjes.

- www.kidsforanimals.nl

Zitten er kinderen in je klas die heelmaal gek zijn op dieren?

Laat ze dan eens kennismaken met het Dierenbeschermerspel op www.kidsforanimals.nl. Op deze site van Kids for animals, de jeugdtaak van de dierenbescherming staat nieuw lesmateriaal voor het basisonderwijs. In de vorm van een spannende quiz worden diverse onderwerpen rondom dierenwelzijn behandeld.

Hfdst 3 Melk, boter, kaas.

- Koeienpraatjes.
- Mensen houden van koeien.
- Van koe tot kaas.
- Alles is van melk.

Suggesties:

Projecten:

- Project de boerderij Liduinaschool
- Project zuivel Liduinaschool.

Praatboekenserie:

- Praatboek deel A, B en C de boerderij. Het advies is de bladen bij niveau B als leidraad te gebruiken en deze eventueel aan te vullen met relevante bladen uit serie A of C.

- **Informatieve boeken:**

Kijkdoosserie

- Kijkdoos nummer 95 de aardbei.
- Kijkdoos nummer 91 de kip.
- Lees- speel- puzzelboek Dieren op de boerderij.
- Droomboerderij.
- Op de boerderij.
- Ga je mee naar de boerderij?
- Zoek de dieren van de boerderij.

Hfdst 4 Zien, horen en ruiken.

- Ontdek je wereld.
- Kijk eens: een oog!
- Horen doe je met je oren.
- Hoe ruikt een neus?

Suggesties:

Site: www.kennisnet.nl Zintuigen. Wat zijn horen, voelen, zien, proeven en ruiken eigenlijk?

Hfdst 5 In de knop, uit de knop.

- Drie maanden later.
- Bollen, knollen en zaden.
- Van knop tot vrucht.
- Bloemen houden van bijen.

Suggesties:

Site: www.kennisnet.nl lente, het weer. De boerderij en kleurplaten.

Hfdst 6 Beestenboel.

- Overal zijn dieren.

- In de dierentuin.
- Bedreigde dieren.
- Jonge dieren in de dierentuin.

Project 1: Werken met zeep.

Project 2: Grond onder je voeten.

Suggesties:

Boeken:

- Kijkdoos Nummer 9 de hond.
- Kijkdoos nummer 86 het schaap.
- Kijkdoos nummer 93 de dierentuin.
- Boek: Ooggetuigen, gorilla's. Uitgeverij Standaard, van Holkema & Warendorf. ISBN 90 6091 395 7. Een originele en boeiende kijk op het leven van mensapen, apen en primitieve primaten. Met kleurenfoto's van gorilla's, orang-oetangs, makaken, bavianen, lemuren en andere soorten.

Site:

- Kikkerproject, <http://www.juf2juf.info/Projecten/Kikkerproject/Index-kikkers.html>
- Lieveheersbeestjesproject, <http://www.juf2juf.info/Lieveheersbeestjes/kringgesprek.html>
- www.kennisnet.nl de dierentuin, alle bekende dierentuindieren op een rij.
- www.kennisnet.nl de boerderij, koeien, varkens, kippen, alle bekende boerderijdieren.
- www.kennisnet.nl de vissenschool. Alles over vissen en water.
- www.kennisnet.nl de dierenjungle, zoogdieren, reptielen en amfibieën, insecten en spinnen.

- **Informatie praatboekenserie.**

Idee: Joke van der Zee-Zetstra. Samenstelling: Werkgroep mondelinge taalvaardigheid Speciaal Onderwijs Oost Gelderland. Tekeningen: Ingrid ter Koele

Het is een praktisch trainingsprogramma voor de basisvaardigheden spreken en luisteren. Een helder onderwijsleerpakket, onmisbaar bij de begeleiding van zowel jonge als oudere kinderen met spraak-/taalproblemen en/of verstandelijke handicaps. Kunnen lezen is daarbij niet noodzakelijk, omdat duidelijke illustraties het geschreven woord vervangen. Jos en Femke staan centraal in de praatboekenserie. De serie bevat 15 thema's die sterk aansluiten bij de beleavingswereld van kinderen. Enkele thema's zijn: Dat ben ik, Vakantie, Politie en brandweer, Eten, Wonen, Boodschappen doen. Elk praatboek is uitgewerkt op drie niveaus. De totale serie komt daarmee op 45 afzonderlijke boeken.

Niveau A, een beginnend spreek-/taalniveau voor hen die één of twee woordzinnen kunnen gebruiken. Het luisteren en proberen mee te doen staan bij dit niveau centraal. Leeftijd tussen 4-7 jaar. Taalontwikkelingsniveau tussen 2 en 4 jaar.

Niveau B, een meer gedifferentieerd spreektaalniveau voor ieder die 3-, 4- en meerwoordzinnen gaan gebruiken. Het meedoen, imiteren en zelf spreken staan hier centraal. Leeftijd tussen 6-12 jaar. Taalontwikkelingsniveau tussen 4 en 6 jaar.

Niveau C, een meer gevorderd spreektaalniveau voor hen die langere zinnen kunnen maken. Het zelf doen en het zelfstandig verwoorden staan op de voorgrond. Leeftijd 12-18 jaar met een taalontwikkeling die nog een achterstand vertoont.

De praatboeken bevatten taalopdrachten en daarmee samenhangende plak-, knip-, kleur- en speelopdrachten. Alle taalopdrachten zijn rijk geïllustreerd. Bij de hele serie praatboeken is een handleiding verkrijgbaar.

Wedeo grafisch@wedeo.nl

Per deeltje

€ 2,61 (incl.BTW)

Handleiding voor de hele serie

€ 14,07 (incl.BTW)

Minimale afname 15 boekjes gesorteerd.

(Anders € 2,27 extra verzend kosten)

Zaakvakken groep 6

[Op Maat Eduware](#)

De Kr8 van Op Maat

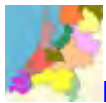
[provincievlaggen van Nederland](#), Leereenheid over de vlaggen van de Nederlandse provincies. Hoort bij digitaal verhaal Nederland en de provincies.

[Nederlandse provincies](#), Leereenheid over de Nederlandse provincies. Hoort bij digitaal verhaal Nederland en de provincies

[De Nederlandse provincies](#), Leereenheid over de Nederlandse provincies. Hoort bij het digitaal verhaal Nederland en de provincies.

[Nederland en de provincies](#), Leereenheid over de provincies van Nederland en hun vlaggen. Gemaakt in het kader van afstudeerscriptie voor de pabo. Bij dit spel horen nog meer oefeningen over de provincies.

[Noord-Holland en het water deel 3](#) Noord-Holland en het Water wereldoriëntatie project deel 3 Het IJsselmeer.

[Noord-Holland en het water deel 2](#), Noord-Holland en het Water wereldoriëntatie project deel 2 Het Midden van Noord-Holland

[Noord-Holland en het water deel 1](#), Noord-Holland en het Water wereldoriëntatie project deel 1 De Kust.

Zaakvakken van groep 7

Wijzer door de wereld:

Hoofdstuk 2 Drukke delen van Europa.

Onderwerpen:

- 1: Londen, grootste stad van Europa.
- 2: Allemaal steden.

TIP:

Het beeldwoordenboek, bladzijde 192 – 17, 207 – 7.

- 3: Het rijke westen
- 4: Probleemgebieden.

Hoofdstuk 3 Natuur en landschap.

Onderwerpen:

- 1: Donkere dagen en lichte nachten.
- 2: Toendra's fjorden, bergen en bossen.
- 3: Werken in Scandinavië
- 4: Samen leven in Scandinavië.

TIP:

Mini-informatie nummer 167: licht en donker.

Hoofdstuk 4 Hoe kouder hoe kaler.

Onderwerpen:

- 1: Skiën in de bergen.

TIP:

Het beeldwoordenboek, bladzijde 315 – 9, 251 – 1, 26 2\2, 315 – 17, 315 – 6, 315 – 15, 315 12.

- 2: Regen in de bergen.

TIP:

Het beeldwoordenboek, bladzijde 213, 302 – 2, 177 7, 213 – 9, 302 22, 213 12, 304 – 9, 213 – 20, 302 – 29, 213 – 11

- 3: Een klimaat verandert niet zomaar.

TIP:

Mini informatie nummer 157: tunnels
Mini-informatie nummer 171: de aarde.

Hoofdstuk 5 Oude fabrieken, nieuwe kansen.

Onderwerpen:

- 1: Een staalfabriek in Polen.

TIP:

Het beeldwoordenboek, bladzijde 180 – 2.

- 2: De regering regelt het.

- 3: Handel met Oost-Europa.
- 4: Meer volken dan landen

Hoofdstuk 6 Vakantielanden

Onderwerpen:

- 1: Overwinteren op Mallorca.
- 2: Zonvakantie met een schaduwkant.
- 3: Verschillen in Zuid- Europa.
- 4: Aanpassen aan de droogte.

Hoofdstuk 7 Samenwerking in Europa.

Onderwerp:

- 1: Aan de grens.
- 2: Een plus een is drie.
- 3: Zo werkt de Europese Unie.

Wijzer door de tijd:

Hoofdstuk 2 Een nieuw land

Onderwerpen:

- 1: De 80-jarige oorlog.
- 2: Spanje en oranje.
- 3: Nog steeds oorlog.

Hoofdstuk 3 De gouden eeuw

Onderwerp:

- 1: Kopstukken van de gouden eeuw.
- 2: Handel en wandel.
- 3: Bonje in binnen en buitenland.

Hoofdstuk 4 Vreemde werelden

Onderwerp:

- 1: China.
- 2: India.
- 3: Afrika.

TIP: Lesbrieft China.

www.vso-lesmateriaal.nl

China, een belangrijk land

1 Waarom China?

2 Wat voor land is China?

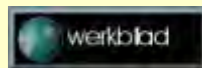
3 Industrie

4 Brandstof en luchtvervuiling

5 Landbouw

6 Inwoners

7 Eén kind

Hoofdstuk 5 een nieuwe wereld: Amerika.

Onderwerp:

- 1: Azteken.
- 2: Inca's.
- 3: Indianen van Noord-Amerika.

TIP:

Mini-informatie nummer 81 Indianen.

Hoofdstuk 6 een tijd van revoluties.

Onderwerp:

- 1: Viermaal opstand.
- 2: Amerika en Frankrijk.

TIP:

Mini-informatie nummer 165: Pinda's.

TIP:

Vlaggenpuzzels Europa & N. en Z. Amerika, leverbaar bij Toys for life, Artikelnummer:

Dienst ambulante begeleiding Flexinos Breda.

13-1-2010.

2.000.00. Vlaggen hebben voor kinderen grote aantrekkingskracht. Een wapperende vlag heeft iets feestelijks. De kleuren en vormen op de vlaggen zijn zo gevarieerd en boeiend, dat ze veel mogelijkheden bieden voor het oefenen van de waarneming.

Alle vlaggen zijn in twee stukken verdeeld. Het kind kan, door goed naar de kleuren en de vormen te kijken, de vlaggen aan elkaar passen. Het resultaat is te controleren door de stukken om te draaien. Hierdoor wordt de codering op de achterzijde, de vorm van het land, zichtbaar.

Er is een controlekaart bijgevoegd met alle vlaggen en de namen van de landen. De kaart is te gebruiken door kinderen, maar ook door de leerkracht. Vragen van kinderen over namen van de verschillende landen zijn met behulp van deze kaart snel te beantwoorden!

Inhoud:

Vlaggenpuzzel bestaat uit:

- een blankhouten opbergbakje
(26 x 26 x 2,5 cm)
- 18 vlaggen, gedrukt op 6 mm MDF, elk verdeeld in twee stukken. Op de achterzijde van elke vlag is een controle gedrukt.

3: Weg met de stadhouder.

Wijzer door de natuur:

Hoofdstuk 2 Als de blaadjes vallen

Onderwerp:

1: Herfststemming.

TIP:

Beeldwoordenboek bladzijde: 138 – 3.

2: Het bos in.

TIP:

Beeldwoordenboek bladzijde: 44, 254 17, 44 -15, 44 – 10.

3: Zaden liften mee.

TIP:

Mini-informatie nummer 164: spinnen.

Loco: de herfst.

TIP

Beeldopnamen bekijken:

http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20060706_herfstblaadjes01

http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20031204_vallendebladeren01

http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20021104_spinnen01

http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20060706_vliegenzwam01
http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20031127_cndpcipsb01spin

T.V-uitzendingen Klokhuis volgen:

Bomen (uitzending Klokhuis)

Spinnen (uitzending Klokhuis)

Mandala's kleuren, kleurplaten (als uitgangspunt voor schrijfopdrachten)

Herfstmandala's www.Kidsweb.de

Herfstplaatjeskleuren.nl

<http://www.schoolplaten.com/nl-kleurplaat-kleurplaten-foto-herfst-i11611.html>

Rekenopdrachten:

http://opmaat-eduware.nl/?page_id=466&file=Eikeltjes_tellen

<http://dit.is/primaironderwijs>

Een herfstles aangeboden door Primair Onderwijs Link Service.

Het document werd aangeleverd door een bezoeker van deze site.

Een link naar dit document is alleen toegestaan met bronvermelding.

HERFSTWEER

Als de zomer voorbij is begint de herfst.
Dat merk je niet direct.
Er verandert wel steeds meer.
Het wordt kouder.
Je kunt niet meer zonder jas naar buiten.
Er komen herfstbuien.
Het waait en regent dan hard.
Het kan ook flink stormen.
De wind loeit dan om het huis.
Je regenjas heb je nu vaker nodig.
Soms is het erg mistig.
Mist is gevaarlijk voor het verkeer.
Je ziet dan bijna niks.
Als je naar school gaat is het nog niet helemaal licht.
De lampen moeten nog aan.
En als je uit school komt wordt het al snel donker.
We zeggen dan de dagen worden korter.
Ook 's nachts wordt het kouder.
Er komt nachtvorst.
Dat betekent dat het 's nachts zo nu en dan een beetje vriest.

HET BOS

In de herfst verandert er veel in het bos.
De bladeren krijgen allerlei kleuren.
Ze worden rood, bruin en geel.
Het is een mooi gezicht.
In de herfst vallen de bladeren van de bomen.
In de herfst zijn de vruchten aan de bomen rijp.
Deze bosvruchten vallen van de bomen. Kastanjes, eikels en bosvruchten.
Kastanjes groeien aan de kastanjeboom, eikels aan de eik, beukennotjes aan de beuk en dennenappels aan de den.
Bomen met bladeren heten loofbomen. Deze bomen verliezen hun bladeren in één keer.
Bomen met naalden heten naaldbomen. Deze bomen verliezen hun naalden niet allemaal tegelijk, daarom blijven ze altijd groen.
Bladeren doen nuttig werk voor de boom.
Maar op de grond zijn ze ook belangrijk.
Door slakken, wormen en insecten worden ze tot humus verwerkt.
Dat is natuurlijke mest.
Paddenstoelen helpen hier ook aan mee.

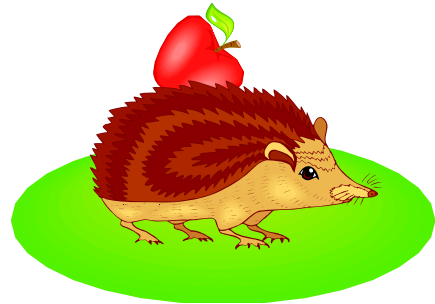

beukennotjes zijn

DIEREN

Veel dieren kunnen niet tegen de kou.
De koeien gaan in de stal.
Daar is het warm.
Schapen kunnen wel tegen de kou.
Ze blijven buiten.

Schape krijgen een dikke vacht van wol.
 Die vacht is de winterjas van het schaap.
 Veel vogels vliegen naar warme landen.
 Deze noemen we trekvoegels.
 Als het lente wordt komen zij terug.
 Andere dieren maken een wintervoorraad.
 Het eekhoortje zoekt nu bosvruchten.
 Hij brengt de beukenootjes en eikels naar zijn holletje in een boom.
 Soms maakt hij kuiltjes in de grond.
 Daar stopt hij ook nootjes in.
 Als het hard gaat vriezen kan hij daar niet meer bijkomen.
 Daarom heeft hij ook wat in zijn holletje.
 De egel maakt een wintervoorraad op één plek.
 Egels houden een winterslaap.
 Ze worden alleen wakker om af en toe een hapje te eten.
 Dat doen ze als het erg koud wordt.
 Veel insecten sterven in de herfst.
 Dan hebben ze al eitjes gelegd.
 Of alleen de koninginnen overwinteren.

VOGELS

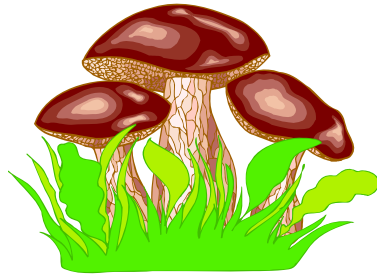
Grote groepen vogels trekken weg.
 Dat zijn de trekvoegels.
 Samen vliegen ze weg.
 Samen zoeken ze eten.
 En samen slapen ze.
 De meeste vogels trekken in de nacht.
 Overdag zoeken ze dan naar eten.
 Spreeuwen, zwaluwen en vinken trekken in grote groepen.
 Ook ganzen trekken weg.
 Ze vliegen in V-vorm.
 De trekvoegels vliegen naar landen waar ze het niet zo koud vinden.
 In de zomer zijn deze vogels in ons land.
 Ze waren onze zomergasten.
 In de winter zijn ze weg.
 We hebben ook wintergasten.
 Die zijn alleen in de winter hier.
 Als het herfst is komen ze uit landen waar het kouder is dan hier.
 Er zijn ook vogels die hier het hele jaar blijven.
 Die vogels noemen we standvoegels.
 Dat zijn bijvoorbeeld de ekster, de specht, het winterkoninkje, de mus en de mees.
 Ze eten in de herfst wat extra.
 In de winter vinden ze ook nog wel wat.
 En anders helpen wij ze toch !

Paddenstoelen

De herfst is de tijd van de paddenstoelen.
 Een paddenstoel groeit uit een klein zaadje.
 We noemen dat een spore.
 Uit die spore groeit een draadje.
 Dat draadje wordt groter en het krijgt zijdraadjes.
 Die draadjes maken knopjes.
 Dat is het begin van een paddenstoel.
 Als een klein bolletje komt hij boven de grond.
 Dan groeien de steel en de hoed.
 Onder de hoed zitten velletjes.
 Deze velletjes noemen we plaatjes.
 Daar zitten de sporen tussen.
 Laat de paddenstoelen staan, anders groeien er volgend jaar geen nieuwe paddenstoelen.
 Want de sporen moeten eerst op de grond vallen.
 De vliegzwam is een mooie paddenstoel.

Toch is hij gevaarlijk, want hij is giftig.
Als je er aan hebt gezeten moet je goed je handen wassen.
Sommige paddenstoelen kun je eten bijvoorbeeld champignons.

Kleur het goede hokje groen.

1. In welke maand wordt het herfst?
 - maart
 - juli
 - september
2. Bomen verliezen in de herfst hun:
 - bladeren
 - naalden
 - vruchten
3. Wat doen eekhoortjes in de herfst?
 - ze gaan weg
 - ze maken een wintervoorraad
 - ze gaan slapen
4. Spreeuwen en Kievieten zijn:
 - standvogels
 - trekvogels
 - zomergasten
5. Wat eten spinnen graag?
 - bladeren
 - vliegen
 - vruchten
6. Een paddenstoel groeit uit een :
 - spore
 - vrucht
 - bol
 - ei

Hoofdstuk 3 Je spijkerbroek

Onderwerp:

1: Kleren maken de mens.

TIP:

Beeldwoordenboek bladzijde: 239 – 1.

2: Van huid tot hemd.

3: Zo wordt jouw spijkerbroek gemaakt.

Hoofdstuk 4 vel over been

Onderwerp:

1: Je huid is de verpakking.

TIP:

Beeldwoordenboek bladzijde: 172 - 51.

Mini-informatie nummer 197: de huid.

2: Je binnenste buiten

TIP:

Mini-informatie nummer 179: het skelet.
Kijkdoos nummer 36: groeien.
Mini-informatie nummer 255: voeten.

3: Dieren winnen het van de mens

TIP:

Kijkdoos nummer 93: de dierentuin.
Mini informatie nummer 156: wilde en tamme dieren.
Mini-informatie nummer 178: neuzen van dieren.
Mini-informatie nummer 185: dieren die op elkaar lijken.
Mini-informatie nummer 222: tongen van dieren.
Mini-informatie nummer 251: ezels.
Mini-informatie nummer 256: reizen van dieren.

Hoofdstuk 5 Een veilige schuilplaats

Onderwerp:

1: Een dak boven je hoofd.
2: Dieren onderdak.

TIP:

Mini informatie nummer 77: dierentuindieren.
Mini-informatie nummer 195: het circus.
Mini-informatie nummer 194: huizen van dieren.

3: Een nieuwe school.

Hoofdstuk 6 geen leven zonder water

Onderwerp:

1: Nederland, een waterland.
2: De waterkringloop.

TIP:

Mini-informatie nummer 249: regen.

3: Watergebruik.

TIP:

Water, deel 1

	<p><u>1 Schoon water, vies water</u></p> <p><u>2 Het riool</u></p> <p><u>3 Waar zit het riool?</u></p>	<p><u>4 Waterzuivering</u></p> <p><u>5 Waterschap</u></p> <p><u>6 Gescheiden rioolstelsel</u></p>
---	--	---

TIP:

Puzzels Europa en Nederland.

Kijkdoosserie nummer 81: de veerboot.
Mini-informatie nummer 181: wegen.
Mini-informatie nummer 208: sloten.

TIP:

http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20060913_waar_komt_regen_vandaan?

Engelse lessen.
Lectron learning.

Engelse lessen:
Materialen Paletti: b.v.Groep 3: A classroom at St. Mary's school.

Engelse kwartetten

De set bestaat uit 6 kunststof doosjes met in elke doos 24 kunststof kwartetkaarten, 52,26 euro per set, leverbaar bij Heutink.

Thema's zaakvakken groep 8

- E.H.B.O.

Suggesties:

- E.H.B.O. handleiding en werkboek St. Liduinaschool
- Helpen bij ongelukken

- **Boeken:**

- Kijkdoos boek: ongelukjes nr. 72 met verwerkingsopdrachten.
- Het beeldwoordenboek: E.H.B.O. blz. 79

- Insecten, m.n. vliegen

Suggesties:

- N.O.T. boekje over insecten en zomerbeestjes
- Dia series: insecten en de honingbij

- **Boeken:**

- Kijkdoos boek nr. de spin
- Kijkdoos boek nr. de bij
- Kijkdoos boek nr. 83 de wesp

- **Projecten:**

- Project dieren Liduinaschool

- Provincies, kaartlezen, de aarde

Suggesties:

- Hoe werkt een atlas?
- Stickerboek Atlas
- Puzzels(instrumenten , Europa en Nederland.

- **Boeken:**

- Mini informatie boekje: nr. 49 De plattegrond

- **Projecten:**

- Project provincies Liduinaschool

- **Reader:** ruimtelijke oriëntatie